

Δρ. Παναγιώτης Θωμά
Εργαστήριο:
«Χαραμάδες». Προσεγγίζοντας τα βιώματα του πένθους,
της μνήμης και της αγάπης θεολογικά μέσα από ένα διήγημα

-Κινηματογραφικές ταινίες κατάλληλες για διδακτική αξιοποίηση που αφορούν
το θέμα του πένθους, της στάσης του πενθούντος απέναντι στην απώλεια
του αγαπημένου προσώπου και την ανάμνησή του

- **London River** (2010), σκη/σία: Rachid Bouchareb.
Από τους δύο κύριους χαρακτήρες, ο ένας (Elizabeth) φαίνεται λιγότερο πιστή/θρησκευόμενη· ενώ ο δεύτερος (Ousmane) βαθιά πιστός. Ο φόβος της απώλειας οδηγεί την πρώτη σε παρατεταμένο άγχος και αποδιοργάνωση, σε απόγνωση, την ίδια στιγμή που ο δεύτερος προσεύχεται και είναι γενικά πιο ήρεμος και μειλίχιος, κάτι που θα μπορούσε να συνδεθεί με τη σχέση του με το θείο. Όταν τελικά η απώλεια επιβεβαιώνεται, η Elizabeth θρηνεί απαρηγόρητη, ο Ousmane εκφράζει θυμό και φαίνεται να εγκαταλείπει τις θρησκευτικές του συνήθειες, αν και χρησιμοποιεί κάποια στιγμή το κλασικό (μουσουλμανικό και όχι μόνο) επιχείρημα, που δεν φαίνεται ούτε τον ίδιο να πείθει, πως ο χαμός του γιού του ήταν «θέλημα Θεού». Η στιγμή της παρηγοριάς, ίσως η μόνη πραγματική, είναι όταν οι δύο (πρώην ξένοι και εχθρικοί μεταξύ τους) αγκαλιάζονται και μετά χωρίζουν, αφήνοντας μας να αναρωτιόμαστε κατά πόσον αυτή η φιλία που γεννήθηκε μέσα στην κοινή απώλεια θα ήταν και η μόνη καταφυγή τους.
Οι διαφορετικές αντιδράσεις τονίζουν το απερίγραπτο της τραγωδίας —είτε κάποιος είναι πιστός είτε τηρεί απόσταση από την πίστη. Οι εύκολες απαντήσεις δεν ικανοποιούν· τη στιγμή που **η πίστη δοκιμάζεται ή περνάει κρίση** και αυτό είναι κάτι το απόλυτα φυσιολογικό. Τίποτε δεν είναι δεδομένο. Γι' αυτό και το κακό οδηγεί κάποιους στον **αθεϊσμό** ή στον **αγνωστικισμό**.
Όλα κρίνονται στο επίπεδο της διαπροσωπικής σχέσης.
- **The Bridge** (Most) [2003], σκη/σία: Bobby Garabidean βλ. <https://www.youtube.com/watch?v=oiM4uwzw690>
Ο πατέρας της ταινίας θυσιάζει το γιό του για να σώσει τους επιβάτες του τραίνου. Φαίνεται να μην είχε άλλη επιλογή, αλλά στην πραγματικότητα ήταν μία απόφαση που δείχνει με τον πιο τραγικό τρόπο την υπέρβαση του ατομικού και το άνοιγμα στο συλλογικό και το οικουμενικό. Μέσα από αυτή τη θυσία γεννιέται η μεταμόρφωση: του πατέρα, που μετά από καιρό ξαναβρίσκει την ελπίδα, αντικρίζοντας τη νεαρή —πρώην ναρκομανή— ανανεωμένη και ελευθερωμένη από την ολέθρια εξάρτησή της, να κρατάει το δικό της γιό και· ασφαλώς, της νεαρής κοπέλας που ενώ όδευε κατευθείαν προς τον θάνατο, τώρα δίνεται αποφασισμένη στη ζωή. **Από τον θάνατο η ζωή, μέσα και μετά από την απώλεια η σαρκωμένη ελπίδα.**
- **The tree of life** (2011), σκη/σία: Terrence Malick
Ένα κινηματογραφικό αριστούργημα που περιγράφει τις σύνθετες σχέσεις μίας οικογένειας στην Αμερική, η οποία κάποια στιγμή βιώνει την απώλεια, τον θάνατο, ενός παιδιού της στον πόλεμο. Ξεκινά με διάλογο της μητέρας με τον Θεό, ο οποίος ουσιαστικά αποτελεί ένα ηχηρό «γιατί», μια κραυγή για την απώλειά της και τη θέση του Θεού απέναντι στον πόνο των ανθρώπων, όπως φαίνεται και στη συνέχεια. Εκπληκτικός ο διάλογος της πενθούσας μητέρας με μία συγγενή της η οποία

προσπαθεί, μεταξύ άλλων, να την πείσει να μην απελπίζεται, γιατί **«ακόμα έχει τον άλλο της γιό»**. Η απάντηση της μητέρας (και των δημιουργών της ταινίας) άκρως θεολογική: **Ο Θεός δεν παίρνει κανέναν κοντά του «επειδή τον αγαπά»· κανένας άνθρωπος, κανένα παιδί δεν είναι αντικαταστάσιμο.**

Η μόνη απάντηση στο πένθος, που δίνει η ταινία, και αυτό είναι θεολογικά πολύ αξιοσημείωτο είναι πως η ζωή —με τη Χάρη του Θεού απλωμένη σε όλη τη δημιουργία— συνεχίζεται. Προστίθεται ζωή στην απώλεια, ενώ η ελπίδα της επανένωσης με τους απολεσθέντες, αποτυπώνεται μοναδικά στη σκηνή της ακρογιαλιάς που φέρνει μαζί ξανά όλα τα μέλη της οικογένειας.

- **Lila (2014), σκη/σία: Carlos Lascano** βλ.

<https://www.youtube.com/watch?v=sUy6WJL7wV8>

Αυτή η ταινία μικρού μήκους (animated story) επεξεργάζεται δημιουργικά την ιδέα ότι η τέχνη —εδώ η ζωγραφική— μπορεί να αλλάξει και να μεταμορφώσει τον κόσμο. Η ζωγράφος συμπληρώνει ό,τι λείπει από τις σχέσεις των ανθρώπων· μεταμορφώνει ακόμα και την πόλη της. Στο τέλος, καθώς επιστρέφει στο διαμέρισμά της, εκεί που το πρώην μαραμένο τριαντάφυλλο έχει ανθίσει (εικόνα θανάτου και ανάστασης) και αφού κοιτάζει τη φωτογραφία των γονιών της, τους οποίους φαίνεται πως έχασε, ζωγραφίζει μια ακρογιαλιά, όπου ως παιδούλα τρέχει ξανά στην αγκαλιά τους: **μια άλλη ανάσταση και επανένωση με τους νεκρούς/κεκοιμημένους.**

Η τέχνη είναι έκφραση-εκτόνωση συναισθημάτων, ακόμα και του πένθους. Η ελπίδα της Ανάστασης υποβάλλεται από την ίδια τη ζωή (βλ. τριαντάφυλλο). Βέβαια, ένα καλό ερώτημα (και για διδακτική χρήση) θα ήταν: **όλα αλλάζουν στην πραγματική ζωή τόσο... μαγικά;** Ασφαλώς και όχι, γι' αυτό και ο θρήνος έχει τη θέση του, δίπλα ή και μέσα από την προοπτική της ελπίδας που διδάσκει η φύση και η ζωή.